

ПЕДАГОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

УДК 378.1(477.75)

Н.В. Якса

(Таврійський національний університет)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В АСПЕКТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОСТІ

У статті обговорюються психолого-педагогічні основи полікультурного підходу до аналізу освітніх проблем, аналізуються основні методологічні підходи до аналізу проблеми професійної педагогічної підготовки вчителя, серед яких виділяються фундаментальні підходи (структурно-системні, особистісно орієнтовані, професійно орієнтовані, історико-культурологічні), які реалізуються у площині окреслених принципів професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу.

В освітніх документах нашої держави (Конституції України, законах "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту", Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті, Державній програмі "Вчитель" та ін.) декларуються принципи багатоетнічності та полікультурності, ставиться завдання розвивати фундаментальну освіченість майбутнього вчителя на основі засвоєння духовної скарбниці українського народу, онтологічних, гностичних та аксіологічних компонентів універсальної полікультурної картини світу. У зв'язку з цим особливого значення набуває розвиток духовності майбутнього вчителя, що передбачає формування у нього духовних потреб, засвоєння універсальних духовних цінностей, таких як Істина, Добро, Краса, Свобода, Творчість, Справедливість. Цей процес пов'язаний із формуванням полікультурного світогляду, що зумовлює таку організацію життя і професійної діяльності, за якої всі учасники навчально-виховного процесу мають бути відкритими до сприйняття культур інших народів. За таких умов національне набуває ознак ґрунтовності, оскільки полікультурний соціальний, зокрема й освітній простір має функціонувати як цілісна система полілогу культур на рівні держави й конкретних регіонів і національних меншин, у тому числі *польській громаді*, яка проживає на території України.

Важливі трансформаційні зміни культурологічного спрямування останніми роками відбуваються у Польщі. Суттєві в цьому контексті дослідження сучасних науковців Польщі: Т. Левовицького (досвід соціально-політичних і освітніх трансформацій устрою в Польщі), Ш. Квятковського (глобальні та локальні цілі професійної освіти), В. Фурманека (гуманістичні аспекти сучасної технічної освіти), А. Маргазінського (виховні цінності сучасного освітнього процесу) [1 : 15-24; 2 : 99-104; 3 : 105-118; 4 : 99-108].

У всіх сферах життєдіяльності людини й суспільства все більше утверджуються загальноцивілізаційні тенденції розвитку, характерні для XXI століття. Передусім, це тенденція зближення націй, народів, держав через створення спільного економічного, інформаційного, а зважаючи на вимоги Болонського процесу, й освітнього простору Європи.

У наукових працях Г.О. Балла, Б.С. Гершунського, О.В. Глузмана, І.А. Зязюна, А.М. Алексюка, Р.О. Позінкевича, О.Л. Шевнюк та ін. переосмислюються теоретико-методологічні засади освіти як культурного процесу. Проблему виховання культури міжнаціонального спілкування досліджує ряд учених: Н.М. Воскресенська, Н.І. Ганнусенко, З.Т. Гасанов, В.С. Заслуженюк, М.Г. Тайчинов, Г.Г. Філіпчук, М.А. Хайруддінов та ін.

Сучасні тенденції полікультурної підготовки майбутніх педагогів досліджують як вітчизняні (Н.М. Авшенюк, І.Д. Бех, В.С. Болгаріна, О.В. Дубовік, І.Ф. Лощенова, О.В. Сухомлинська та ін.), так і зарубіжні дослідники (П. Вебер, О.Н. Джуринський, В. Міттер, А.Перотті, Т. Рюлькер та ін.). Культурознавчі аспекти підготовки майбутніх учителів розглядають О.В. Волошина, І.А. Зязюн, Т.В. Іванова, М.П. Лещенко, О.П. Рудницька та ін.

Відтак, важливою є побудова концептуальних положень професійної педагогічної освіти в аспекті полікультурності. Це і постає головним **завданням** нашої статті.

Національне – це специфічна за формою прояву загальнолюдського, а загальнолюдське не може, коли існують нації, не виступати в національній формі. Такі положення принципово важливі для нашого дослідження, оскільки з ними пов'язана належність особистості: вона є представником нації і водночас є "громадянином світу". Зазначене вище дозволяє говорити про проблему *полікультурності*.

Поняття полікультурності в Україні та за кордоном зараз набуває статусу міждисциплінарного теоретичного концепту, який залучено до наукового пошуку, що ведеться у сфері філософських, соціально-політичних, психолінгвістичних, мовознавчих, психолого-педагогічних та ін. дослідницьких напрямів.

Як вважає Л.П. Пуховська, багато досліджень, розпочатих Радою Європи, ЮНЕСКО, вплинули на розробку інноваційних підходів у викладанні іноземних мов у його полікультурному спрямуванні; при цьому іноземна мова стає джерелом полікультурного розвитку особистості як культурно-історичного суб'єкта, який відчуває відповідальність за свій народ, країну, людську цивілізацію в цілому; розуміє цінність світу й необхідність міжкультурного співробітництва народів; визнає культурні й мовні права людства, виступає за політичні свободи; виявляє готовність і здатність до співробітництва з іншими людьми; виконує роль суб'єкта діалогу культур [5].

Полікультурність досліджується у зв'язку з вирішенням проблеми соціальної ідентичності особистості, з розробкою концепції соціальної психіки етносів, яка виражає психологічні й деякі культурні особливості націй, народів та етносів. Вона визнається культуровідповідною моделлю життєдіяльності людини, що відображає функціональний і системний зв'язок між соціокультурним оточенням людини та стилем її життєдіяльності й поведінки, суттєвим підґрунтям формування її особистісних новоутворень. Зазначається, що полікультурність постає важливою детермінантою у процесі формування у школярів наукової, національної картини світу, полікультурного світобачення (які виражають соціетальні, ментальні, смислові особливості сприйняття представниками окремих народів та етносів навколишнього світу), особистісного світосприйняття міжетнічних стосунків, інтеркультурної ментальності, духовної культури особистості, її соціально-правової свідомості. Полікультурність також постає важливим чинником державотворення, формування етнополітики та зовнішньої політики України. До недавнього часу переважна кількість наукових досліджень, які тією чи іншою мірою віддзеркалювали проблему полікультурності, фокусувалися в площині аналізу інтернаціонального та патріотичного виховання, культури міжнаціональних відносин (А.З. Лещинська, В.О. Гурський, В.С. Заслуженюк та ін.). Зазначене вище свідчить про надзвичайно високий евристичний потенціал полікультурності в дослідженні різноманітних проблем сучасності [6 : 42-43].

Професійна підготовка майбутнього вчителя до взаємодії суб'єктів освітнього простору в умовах регіональної полікультурності розглядається нами як на методологічному, так і на теоретичному рівні, з огляду на що методологічний рівень розгляду вказаної проблеми передбачає застосування, насамперед, системного, особистісно-діяльнісного та культурологічного підходів до професійної підготовки вчителя; реалізацію діалектичного принципу взаємозв'язку закономірностей, явищ, об'єктів дійсності, взаємозв'язку теорії і практики освітньої діяльності; урахування

суб'єктності й активної ролі особистості в ході процесу пізнання; ідей філософії освіти, застосованих до об'єкта нашого дослідження.

Окрім особистісно-орієнтованого та діяльнісного (суб'єктно-діяльнісного, контекстного) підходів, достатньо повно висвітлених у науковій літературі, до професійної педагогічної підготовки полікультурного спрямування доцільно обґрунтувати інші методологічні підходи. Розглянемо нашу класифікацію головних методологічних підходів до аналізу зазначеної проблеми.

Структурно-системні підходи.

1. Системний підхід представлений у наукових працях філософів (І.В. Блауберг, В.П. Кузьмін, В.А. Кушнір, В.М. Садовський, А.І. Уємов, Б.С. Українцев, І.Т. Фролов, Е.Г. Юдін), педагогів (В.М. Вакуленко, Н.В. Гузій, А.К. Маркова, О.М. Семенов, С.О. Сисоєва, А.В. Сущенко та ін.). Цей підхід дає змогу розглядати проблему професійної підготовки з урахуванням усіх чинників, що впливають на нього як на педагогічне явище. Він застосовується до аналізу професійної підготовки вчителя як множини взаємопов'язаних елементів, об'єднаних спільністю функцій і мети, єдністю управління та функціонування. Застосований у нашому дослідженні, системний підхід дає можливість виявити компоненти та системоутворюючі зв'язки комплексної професійної полікультурної підготовки вчителя, визначити головні детермінуючі чинники та елементи цього процесу [7].

Системний підхід дає можливість представити цілісність структури особистості вчителя в єдності комунікативного, професійно-педагогічного та пізнавального компонентів спрямованості. При цьому професійна полікультурна підготовка вчителя розглядається нами в межах вказаного підходу як комплекс: потреб і мотивів, пов'язаних із реалізацією професійної діяльності вчителя; інтелектуальної сфери педагога; його емоційно-вольових характеристик.

Системний підхід до аналізу професійної підготовки вчителя потребує розгляду цієї проблеми в кількох основних аспектах, а саме: як системного утворення, що має свої специфічні закономірності (параметри, критерії, рівні); як частини цілісної макроструктури професійної підготовки вчителя в українському соціумі; як становлення особистості фахівця в межах цілісного соціокультурного простору.

2. Партисипативний підхід. Ще одним методологічним підходом до проблеми, що досліджується, вважаємо *теорію партисипативності* (О.В. Сухомлинська, Є.Ю. Нікітіна, О.М. Перова, Н.М. Лавриненко). Спочатку поняття партисипативності використовувалося в теорії управління. Еволюцію партисипативного управління можна розглядати

як наслідок спроб учених і практиків зрозуміти й розробити більш досконалими процеси управління результативністю організаційних систем.

Особливий розквіт ідея партисипативності отримала у 80-90 рр. ХХ ст. Так, дослідження Е.А. Локка присвячене вивченню участі працівників у прийнятті рішень або спільних заходів, що відносяться до прийняття рішень. Д. Скотт Синк указує на те, що партисипативні стратегії та методи служать цілям залучення особистості, незалежно від її фахової належності, до одного чи декількох видів діяльності в результаті необхідності або вибору.

Аналіз існуючих наукових праць із проблеми партисипативності показав, що в контексті досліджуваної нами проблеми вона означає: зростання зрілості студентів (їх здатності та готовності до спільної діяльності); делегування права студентам, децентралізацію відповідальності, пов'язаної з прийняттям рішень, що стосуються ситуацій міжкультурного спілкування; краще розуміння та підвищення дієвості реалізованих рішень; зростання інформованості у сфері міжкультурного спілкування; забезпечення здатності груп вирішувати проблеми активним і продуктивним шляхом; створення механізму для професійного росту майбутніх фахівців та успішного формування в них міжкультурної педагогічної компетентності; поліпшення міжособистісного спілкування, що стає базисом для продуктивного міжкультурного спілкування; можливість використання необхідних нововведень у навчальному процесі.

На наш погляд, ідеї партисипативності відображають логіку формування в студентів професійної полікультурної толерантності, а як наслідок – формування досвіду толерантної полікультурної взаємодії майбутніх фахівців.

Такий підхід є теоретико-методологічною стратегією формування досвіду продуктивної полікультурної взаємодії майбутніх фахівців. Розглянемо складові цього підходу: міжкультурну та партисипативну.

Міжкультурна складова є способом удосконалення професійної підготовки, однією зі стратегічних ліній сучасної системи освіти взагалі й Кримського регіону зокрема.

Освітній процес у контексті діалогу культур (В.С. Біблер, Т.В. Іванова, Н.Б. Крилова) дає студентам змогу познайомитися з особливостями менталітету представників інших національностей, їх досягненнями, звичаями і стилем життя [8]. Міжкультурна складова спрямована на зміну позиції викладача на виховання в студентів поваги, об'єктивної оцінки культури іншого народу, пробудження пізнавального інтересу до цієї сфери людських знань і відносин. Виділимо *характерні риси*, властиві полікультурній складовій як

теоретико-методологічній стратегії: цілісне уявлення про освіту, що забезпечує полікультурну взаємодію і трансляцію культури; реалізацію закону наступності; залучення студентів до загальнолюдських цінностей, що дозволяє співіснувати в мультикультурному суспільстві XXI століття; усвідомлення себе як носія національних цінностей і цілісності сучасного світу, взаємозалежності всіх культур; формування духовного потенціалу студентів і загальнопланетарного способу мислення; формування готовності до співробітництва з іншими людьми, суспільними рухами й соціальними інститутами в контексті діалогу культур; посилення ролі викладача вищого навчального закладу та ускладнення його професійних функцій як посередника в полікультурному спілкуванні.

Партисипативна складова орієнтує викладача на врахування: унікальності особистості кожного студента; взаємодоповнюваності здібностей студентів у навчальній групі та спільність основних культурних цінностей і установок; наявності осмисленої міжособистісної комунікації в студентській навчальній групі; активної участі всіх студентів в аналізі проблем, плануванні спільних дій; самоорганізацію та самоврядування в умовах полікультурного спілкування [6].

Особистісно орієнтовані підходи.

1. Суб'єктний підхід. До головних методологічних підходів, у межах яких розглядається проблема полікультурної професійної підготовки вчителя, ми відносимо також *суб'єктний підхід*. Основи суб'єктного підходу, окреслені К.А. Абульхановою-Славською, С.Л. Рубінштейном, Д.Б. Ельконіним, Г.С. Костюк, В.О. Киричук, Б.Ф. Ломовим, В.М. М'ясищевим, В.О. Татенко [9], є важливими для аналізу проблеми професійної підготовки вчителя в тому розумінні, що в процесі вказаної підготовки майбутній фахівець стає суб'єктом соціокультурних відносин – праці, спілкування, пізнання – і оволодіває цими видами діяльності, досягаючи професійного результату. Відтак, майбутній учитель як суб'єкт професійної діяльності характеризується цілеспрямованістю педагогічної праці та якісною своєрідністю внутрішніх потенційних сил, які виникають на певному етапі його розвитку й виявляються в здатності відображати процеси педагогічної (в тому числі міжкультурної) взаємодії, чим забезпечують її продуктивний характер.

2. Аксиологічний підхід до вивчення проблеми професійної підготовки вчителя (Г.П. Васянович, І.А. Зязюн, Н.Б. Крилова, М.С. Каган, Т.В. Іванова, О.В. Сухомлинська та ін.) ґрунтується на засадах педагогічної аксіології як напрямку в освітніх дослідженнях, що стосується аналізу змісту педагогічних ідей, теорій і концепцій з

огляду на їх відповідність чи невідповідність потребам індивіда й суспільства. Морально-ціннісні імперативи в структурі професійного образу майбутнього вчителя впливають на формування в нього антропоцентристського погляду на особистість учня, гуманістичну орієнтацію на його інтереси, нахили й здібності. Полікультурна професійна підготовка вчителя вміщує формування морально-ціннісної сфери фахівця як основу результативного компонента всієї системи професійної освіти.

Професійно орієнтовані підходи

1. Акмеологічний підхід до розгляду проблеми професійної підготовки вчителя розробляється у наукових працях О.О. Бодальова, А.О. Деркача, Н.В. Кузьміної, В.М. Максимової, С.Д. Пожарського, М.М. Поташника, В.П. Панасюка та ін. Як наука, що вивчає розвиток особистості на етапі дорослості і досягнення нею вершин у природному та соціальному розвитку, акмеологія вивчає життєві обставини та умови, типові для певного віку та рівня розвитку людини, що сприяють досягненню вершини на кожному віковому етапі. У межах цього підходу окреслюються особливості міжкультурної наповненості професійної підготовки вчителя як професіонала, здатного до досягнення вершин педагогічної компетентності; визначається, до якої педагогічної системи має бути включена особистість, щоб відбувся перехід від кульмінації до кульмінації в особистісному розвитку. Так, В.М. Максимова, оцінюючи якість професійної підготовки педагога з точки зору акмеології, виокремлює групу позитивних тенденцій: відкритість для досягнення нового, системний спосіб мислення, здатність до об'єктивної самооцінки, висока мотивація досягнень тощо [10]. Ці характерні ознаки відображають специфіку вимог до полікультурної професійної підготовки педагога, оскільки, як зазначають науковці, акмеологічний підхід дозволяє визначати шляхи педагогічної компенсації недосягнутого на попередньому відрізку життєвого шляху оптимуму розвитку, а також проектувати етапи професійно-особистісного зростання від однієї професійної вершини до іншої.

2. Професіографічний підхід до проблеми професійної підготовки вчителя представлений у вітчизняній науці роботами Ю.С. Алферова, Е.Ф. Зеєра, Н.В. Кузьміної, Н.Г. Ничкало, О.Г. Мороза, Л.М. Мітіна, В.О. Сластьоніна та ін.. Згідно з головними засадами цього підходу, професійна діяльність учителя може бути визначеною як система взаємопов'язаних елементів і дій, які характеризують особистість вчителя, зокрема, його професійну спрямованість, знання основ наук, знання психології, володіння педагогічною майстерністю і тяжіння до неперервної самоосвіти. При цьому професійна підготовка

окреслюється як результат реалізації певного комплексу ідеальних вимог до професійної діяльності. У науковому дослідженні О.А. Дубасенюк професіографічний підхід до проблеми підготовки вчителя дозволив виділити головні вимоги до вчителя-професіонала, значущі для проблеми нашого дослідження: етнософічну спрямованість, культуровідповідність, гуманізм, демократизм, природовідповідність [11 : 83].

3. Компетентнісний підхід відображає інтегральний прояв професіоналізму, в якому поєднуються елементи професійної і загальної культури (рівень освіченості, достатній для самоосвіти і самостійного вирішення пізнавальних проблем), досвіду педагогічної діяльності та педагогічної творчості, що конкретизується у певній системі знань, умінь, готовності до професійної діяльності.

Історико-культурологічні підходи

1. Культурологічний підхід в освіті означає сукупність методологічних прийомів, які забезпечують аналіз будь-якої сфери соціального і психологічного життя, зокрема сфери освіти й педагогіки, через призму системоутворювальних культурологічних понять: культура, культурні зразки, норми й цінності, побут і спосіб життя, культурна діяльність та інтереси. "У світлі культурологічного підходу до освіти його епіцентром є людина як вільна, активна індивідуальність, що здатна до особистісної самодетермінації в культурі" [12 : 71]. На думку Т.В. Іванової, культурологічний характер освіти ґрунтується на унікальності кожного суб'єкта навчальної діяльності, на забезпеченні умов його розвитку в контексті індивідуалізованого підходу в особистісно розвивальній системі навчання, що забезпечує соціокультурний саморозвиток особистості. Метою такої освіти стає людина культури, змістом – культура як середовище, а культуротворчість – як спосіб розвитку людини в культурі [12].

2. Історико-логічний підхід дозволяє проаналізувати проблеми розвитку полікультурної освіти з точки зору її сучасного стану, виявити генезу, закономірності й тенденції цього розвитку, простежити логічний зв'язок процесу формування базових понять у системі полікультурної освіти, з'ясувати його причинно-наслідкову й історичну обумовленість, дійти поетапних висновків щодо його глобальних і локальних особливостей.

3. Цивілізаційний підхід передбачає розгляд культури у всьому її об'ємі та розмаїтті, не виключаючи жодного структурного елементу, що виявляє потребу в аналізі ціннісних установок колективної й індивідуальної свідомості. При цьому цивілізація розуміється як соціальна організація суспільства, що характеризується загальним

зв'язком індивідів і первинних співтовариств, які існують з метою відтворення і примноження суспільного багатства [13]. Цивілізаційний підхід, що означає використання законів та особливостей соціально-економічного, історичного розвитку людської цивілізації у сфері аналізу проблеми полікультурності, також передбачає утвердження у системі професійної підготовки вчителя принципу діалогу культур.

4. Діалоговий підхід базується на ідеях М.М. Бахтіна, Т.В. Іванової, Н.Б. Крилової, на концепції "Школи діалогу культур" В.С. Біблера та С.Ю. Курганова, які спираються на методологічну основу про те, що мислення особистості у процесі формування має вступати в діалогічне спілкування з попередніми формами культури (античності, середньовіччя, Нового часу), а також із представниками різних поколінь, які взаємодіють у єдиному часовому просторі, при цьому сам процес спілкування всіх учасників навчально-виховного процесу набуває вільного характеру.

Діалоговий підхід відповідає політиці Ради Європи та ЮНЕСКО, яка спрямована на збереження та примноження багатой спадщини у вигляді мовного й культурного розмаїття як джерела адекватного взаємозбагачення та шляху до досягнення взаєморозуміння між людьми у сфері їхніх думок, почуттів, цінностей, переконань, звичаїв. Таким чином, діалог культур – це стиль життя, шлях виживання цивілізації у багатомовному, філософському, політичному й економічному, плюралінгвістичному світі; це процес взаємодії індивідуальностей, різних ситуативних позицій, менталітетів. Для того, щоб діалог культур був успішним, його учасники повинні володіти різноманітною соціокультурною інформацією, розвивати соціокультурну компетенцію, що є необхідною умовою рівноправного, продуктивного діалогу культур.

Зазначені підходи щодо професійної педагогічної підготовки майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу реалізуються у площині **певних принципів**, а саме: *гуманізації* (гуманістична орієнтованість навчального процесу, що реалізується в системі заходів, спрямованих на визнання цінності людини як особистості, її права на вільний розвиток і прояв своїх здібностей), *демократизації* (демократичний характер відносин усіх учасників освітнього процесу), *неперервності* (цілісність і неперервність усіх процесуальних і системних аспектів освіти), *фундаменталізації* (спрямованість освіти на фундаментальний, міжпредметний характер знань), *персоніфікації* (особистісно орієнтований зміст навчального процесу, врахування особистісно-діяльнісних особливостей і ціннісних орієнтацій суб'єктів полікультурної взаємодії), *системності* (спрямованість навчального

процесу на системну цілісність у побудові й аналізі полікультурних освітніх процесів), *діалогічності* (духовно-ціннісна орієнтація людини і більшою мірою її розвиток здійснюються у процесі взаємодії учасників освітнього процесу, змістом якої є обмін інтелектуальними, емоційними, моральними цінностями, що передбачає діалоговий характер навчального процесу, залучення особистості студента до культурних надбань людства за допомогою діалогу з культурними формами історичного розвитку людської цивілізації), *природовідповідності* (професійна підготовка майбутнього вчителя ґрунтується на науковому розумінні природних і соціальних процесів, які узгоджуються із загальними законами розвитку природи й людини і спрямовується на її виховання відповідно до індивідуальних особливостей, формування у неї відповідальності за свій розвиток і подальшу еволюцію ноосфери), *полікультурності* (полікультурний характер педагогічного процесу, де представлено дві або більше культур, які різняться мовою, етнічною, національною чи расовою ознаками; виховання громадянськості, культурної та міжетнічної толерантності, емпатійності), *культуровідповідності* (освіта й виховання мають ґрунтуватися на загальнолюдських цінностях і нормах національних культур, етнічних особливостях регіонів, залучати людину до різних площин культури етносу, суспільства і світу в цілому) [14 : 216-217].

Зміст професійної підготовки майбутніх учителів до міжкультурної взаємодії суб'єктів освітнього процесу зумовлюється такими **сучасними тенденціями розвитку освіти й людської цивілізації**, як: *глобалізація* (соціально-економічна, політична, культурна, ціннісно-світоглядна інтеграція людства, зближення націй і народів світу, перехід людства від індустріальних до науково-інформаційних технологій), *регіоналізація* (відродження й розвиток національних культур, актуалізація національної ідентичності народів та етносів), *індивідуалізація* (врахування у процесі професійної підготовки індивідуалізованого підходу в особистісно розвивальній системі навчання, що забезпечує соціокультурний саморозвиток особистості), *професіоналізація* (орієнтація освітнього процесу на цілісний неперервний процес становлення особистості фахівця і професіонала, що триває протягом усього професійного життя людини; специфіка ж педагогічної професії проявляється в тому, що вона впливає на розвиток суспільства засобами виконання своїх професійних ролей, що стимулює розвиток природної ціннісної сфери молоді людини), *інтеграція* (інтеграційний характер сучасних освітніх процесів, який реалізується через поглиблення співробітництва у сфері освіти, що сприяє загальному соціально-економічному прогресу, зміцненню

взаєморозуміння між народами, об'єднання потенціалів національних освітніх систем із метою поліпшення якості освіти [15 : 13]).

Відтак, побудова концептуальних положень професійної педагогічної освіти в аспекті полікультурності вимагає реалізації певних вимог, що ставляться до професійної підготовки вчителя. Вони зумовлюються, насамперед, тим, що в педагогічній професії та професійній діяльності вчителя найбільш характерно виявляється єдність і взаємодія законів природи й суспільства. Проблема підготовки майбутнього вчителя до здійснення ним професійної діяльності пов'язана з перспективами розвитку суспільства загалом і знаходиться в прямому взаємозв'язку з наявними соціокультурними умовами суспільства, що окреслюють певні кваліфікаційно-компетентнісні характеристики фахівця. Такими умовами є, насамперед: специфіка соціального замовлення на відповідні знання, вміння й навички, а також на морально-ціннісні параметри фахівця; рівень розвитку продуктивних сил суспільства; рівень потреб суспільства в освічених педагогах; особливості змісту професійної підготовки, зумовлені переходом суспільства до ринкових відносин.

Список використаних джерел та літератури

1. Левовицький Т. Суспільні спостереження і поведінка стосовно політики та освіти – зауваження про досвід трансформації устрою в Польщі // Професійна освіта: педагогіка і психологія. – 2005. – Вип. 7. – С. 15-24.
2. Квятковські Ш. Глобальні та локальні цілі професійної освіти // Професійна освіта: педагогіки і психологія. – 2005. – Вип. 7. – С. 99-104.
3. Фурманек В. Гуманістичні аспекти сучасної технічної освіти // Професійна освіта: педагогіки і психологія. – 2007. – Вип. 9. – С. 83-118.
4. Маргазінський А. Рефлексія навколо виховних цінностей // Професійна освіта: педагогіки і психологія. – 2007. – Вип. 9. – С. 99-108.
5. Пуховська Л. П. Сучасні дослідження в галузі педагогічної освіти у країнах Західної Європи / Л. П. Пуховська // Неперервна професійна освіта : проблеми, пошуки, перспективи : [монографія] / за ред. І. А. Зязюна. – К.: Випол, 2000. – С. 565–589.
6. Якса Н.В. Професійна підготовка майбутніх учителів: теорія і методика міжкультурної взаємодії в умовах Кримського регіону: Монографія / Н.В. Якса. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. – 568 с.
7. Полонский В. М. Словарь по образованию и педагогике / В. М. Полонский. – М. : Высшая школа, 2004. – 512 с.
8. Библер В. С. Школа диалога культур: основы программы / В. С. Библер. – Кемерово : Алеф, 1992. – 93 с.
9. Альбуханова-Славская К. А. Стратегия жизни / К. А. Альбуханова-Славская. – М. : Мысль, 1991. – 299 с.

10. Максимова В. Н. Организация учебно-воспитательного процесса как управляемой системы : конспект лекций / В. Н. Максимова. – СПб. : Изд. С.-Петербургского ун-та, 1991. – 63 с.
11. Дубасенюк О. А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога : [монографія] / О. А. Дубасенюк. – Житомир : вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. – 367 с.
12. Иванова Т. В. Культурологическая подготовка будущего учителя : [монография] / Т. В. Иванова. – К. : ЦВП, 2005. – 282 с.
13. Цивилизационный подход к концепции человека и проблема гуманизации общественных отношений / Крапивенский С.Э., Омельченко Н.В., Стризове А.Л. и др. / Под ред. д-ра филос. наук, проф. С.Э. Крапивенского. – Волгоград: Издательство Волгоградского государственного университета, 1998. – 240 с.
14. Педагогический энциклопедический словарь / [гл. ред. Б.М. Бим-Бад; редкол. : М.М. Безруких, В.А.Болотов, Л.С. Глебова и др.]. – М. : Большая Российская энциклопедия, 2003. – 528 с.
15. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : [монографія] / О. М. Семенов. – Суми : ВВП "Мрія-1" ТОВ, 2005. – 404 с.

Jaksa N.V. Konceptualne przepisy fachowej pedagogicznej edukacji w aspekcie wielokulturowym.

W artykule omawiają się psychologiczne i pedagogiczne podstawy wielokulturowego podejścia do analizy oświatowych problemów, analizują się główne metodologiczne podejścia do analizy problemu fachowego pedagogicznego przygotowania nauczycieli, wśród których wyodrębniają się fundamentalne podejścia (strukturalne i systemowe, osobowo orientowane, fachowo orientowane, historyczne i kulturologiczne), realizowane w płaszczyźnie pewnych zasad fachowego pedagogicznego przygotowania przyszłych nauczycieli do międzykulturowego współdziałania subiektów procesu oświatowego.

Yaksa N.V. The Conceptual Principles of Professional Pedagogical Education in the Aspect of Multiculturality.

Psychological and pedagogical bases of multicultural approach to the analysis of educational problems are discussed. Basic methodological approaches to the analysis of the problem of professional pedagogical training of the teachers are analyzed. These fundamental approaches (structural-system, personality oriented, professionally oriented, history and culturalogical) are realized in the plane of certain principles of professional pedagogical training of the future teachers to intercultural interaction of the subjects of educational process..